

Ammatillisesta koulutuksesta väylät auki korkea-asteelle

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen väylä tunnetaan yhä huonosti, vaikka siihen on tarjolla useita malleja. Yhdenvertaisuuden vuoksi mahdollisuuksia väyläopintoihin on lisättävä kaikissa ammatillisissa tutkinnoissa.

PÄÄMINISTERI PETTERI ORPON (KOK.) hallitusohjelmaan sisältyy tavoite, että puolella nuorten aikuisten ikäluokasta on korkeakoulututkinto. Lisäksi esitetään, että vuoteen 2030 mennessä Suomi ylittää korkeakoulututkintojen määrässä talousjärjestö OECD:n kärkimaiden tasolle (Valtioneuvosto 2023). Aloituspaiikkojen lisääminen ei kuitenkaan yksin riitä tavoitteiden saavuttamiseksi, vaan tarvitaan malleja, joilla mahdollistetaan sujuvat siirtymät ammatillisista opinnoista korkea-asteelle.

Alueellisia siirtymäväyliä tähän on kehitetty muun muassa Nopea ammatillinen väylä työelämään -hankkeessa (NOPSA 2019) ja Oikeus osata -kehittämishjelmassa (2020). Toinen reitti yliopistoon (TRY) -hankkeessa (Haltia 2019; Joutsen 2020) esiteltiin puolestaan kolme väylämallia: aikataulutettu, joustava ja työelämälähtöinen väylä.

VÄYLÄOPISKELIJASTA KORKEAKOULUOPISKELIJAKSI

Kaikki väyläopiskelijat voivat lunastaa korkeakoulun opiskeluoikeuden, mikäli laadulliset ja määrälliset kriteerit täyttyvät. Laadullisiin kriteereihin kuuluvat vähintään hyvät tiedot korkeakouluopinnoissa,

määrällisiin taas korkeakoulun asettama opintopistemäärä.

Väyliä kautta korkeakoulu haluavat varmistaa saavansa opiskeluvaihtuensa ja motivaationsa osoittaneita opiskelijoita. He voivat tulla valituksi korkeakoulun erillisvalinnassa tai yhteishaussa valintakokeen tai todistusvalinnan kautta. Väyläopintoprosessi ei vaikuta ensikertalaisuuskiintiöön. Kiintiöiden tavoite on parantaa niiden asemaa, jotka hakevat ensimmäistä opiskelupaikkaansa.

TRY-hankkeessa esitellyt väylämallit eroavat toisistaan joiltain osin. Aikataulutetussa väylässä opiskelun avoimen korkeakouluopinnot suunnitellaan opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaisesti osaksi ammatillista tutkintoa. Opiskelija hankkii ammatillisen tutkinnon ja suorittaa samanaikaisesti tavoitteellisesti ja maksuttomasti korkeakoulu- eli väyläopintoja 15–60 opintopistettä. Hänellä on kotiopiskeluoikeus toisella asteella ja ei-tutkintoon johtava opiskeluoikeus korkea-asteella. Väyläopintojen maksuttomuudesta, opintotarjonnasta ja aikatauluista sovitaan koulutuksen järjestäjien – korkeakoulun ja ammattiopilaitoksen – välisissä puite- ja opintotarjontasopimuksissa.

ALOITUSPAIKKOJEN LISÄÄMINEN EI RIITÄ, VAAN TARVITAAN MALLEJA, JOILLA MAHDOLLISTETAAN SUJUVAT SIIRTYMÄT AMMATILLISISTA OPINNOISTA KORKEA- ASTEELLE.

Jos aikataulutetun väylän opiskelija on alle 18-vuotias, hän saa oppivelvollisuuslain nojalla myös korkeakoulussa ilmaiset oppimateriaalit ja ilmaisen opiskelijalounaan. Sen sijaan joustavan tai työelämälähtöisen väyläopiskelijan opinnot ovat pääsääntöisesti maksullisia.

TURUN AMMATTI-INSTITUUTIN VÄYLÄMALLI

Turun ammatti-instituutissa (TAI) käynnistyi uuden puitesopimuksen mukainen aikataulutettu toiminta vuonna 2022, ja ensimmäiset väylän opiskelijat aloittavat korkea-asteella tutkinto-opiskelun lukuvuonna 2024–25. Opintojen alusta alkavaa ja niiden loppuvaiheen väylämallia on kehitetty usealle alalle, esimerkiksi Turun ammatti-instituutin ruotsinkieliselle *handel och data* -opintolinjalle, tieto- ja viestintätekniikkaan, kone- ja tuotantotekniikkaan, autoalalle sekä sosiaali- ja terveysalalle. Opinnot ovat laajuudeltaan 15–60 opintopistettä.

Sosiaali- ja terveysalan yhteishaun opiskelijoista muodostetaan oma ryhmänsä, joka tähtää ammattikorkeakouluopintoihin. He aloittavat väyläopintonsa opintojen alkuvaiheessa. Korkeakouluvalmiuksien lisäksi opinnoissa paneudutaan sisältöihin: jos opiskelija jatkaa perustutkinnon jälkeen opintojaan korkeakoulussa, väyläopinnot lyhentävät tutkintoon käytettävää aikaa. Opintojen henkilökohtaistamisella voidaan päästä jopa 60 opintopisteen suorituksiin ammattikorkeakoulututkinnosta.

Tekniikan alan ammatillinen väylä sisältää kone- ja tuotantotekniikan, tieto- ja viestintätekniikan sekä autoalan perustutkinnot. Sen ammatillisen perus-

tutkintokoulutuksen loppuvaiheessa yksi periodi varataan ammatillisiin valinnaisiin tutkinnon osiin. Periodin aikana opiskelija suorittaa valmistavia korkeakouluopintoja, kuten johdanto korkeakouluopintoihin, matemaattisiin ja kielten opintoihin.

Sosiaali- ja terveysalalle kehitellään ammatillista väylää, jolla voi edetä lastenhoitajasta varhaiskasvatuksen opettajaksi. Näin kyetään vastaamaan yhä paremmin työelämän akuutteihin tarpeisiin.

JOUSTAVUUTTA JA YHDENVERTAISUUTTA OPINTOIHIN

Vuoden 2023 hallitusohjelmassa pyritään vahvistamaan avointa korkeakouluopetusta osaamisen kehittämisen väylänä sekä lisäämään koulutuksen läpäisyä. Hallitusohjelmaan on kirjattu ammatillisen koulutuksen vaikuttavuusrahoitus, jonka yksi mittari on siirtyminen jatko-opintoihin.

Ristiinopiskelu ammatillisessa ja korkeakoulussa on vaihtoehto opiskelijalle, joka ei ole kiinnostunut kolmen vuoden lukiourakasta mutta tavoittelee korkeakoulututkintoa. Toisin kuin ylioppilaaksi valmistuneella, ammattiin valmistuneella väyläopiskelijalla ei ole välitöntä työvoimapolitiittista velvoitetta hakea jatko-opintoihin, vaan hän voi siirtyä ammattiinsa. Opiskelija voi hyödyntää väyläopintoja hakeutessaan osaavampana ja työelämälähtöisempänä tutkinto-opiskelijaksi korkeakouluun. Tällöinkin opinnot lyhentävät korkeakouluopintoihin käytettävää aikaa. Väyläopinnoissa opiskelija tutustuu tulevaan tieteenalaansa ja ammatillisessa koulutuksessa työelämään.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelee oppivelvollisten lisäksi aikuisopiskelijoita ja työvoimakoulutettavia. Yleisimmin ammatillisen koulutuksen väyläopiskelija on valittu toisen asteen yhteishaussa perustutkintoon. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot aikuisopiskelijat eivät ole löytäneet väyläopiskelua. Eri aloilla opiskelevien yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa lisäisi se, jos kaikki ammatti- ja erikoisammattitutkinnot sisältäisivät mahdollisuuden korkeakouluopintoihin. Samalla vastattaisiin työvoimapolitiittisten tarpeiden.

Oikeus osata -kehittämissuunnitelmalla (2020) edistettiin tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ammatillisessa

AMMATTI- JA ERIKOISAMMATTITUTKINTOJEN AIKUISOPISKELIJAT EIVÄT OLE LÖYTÄNEET VÄYLÄOPISKELUA.

koulutuksessa. Siinä havaittiin erityisesti, että väylät ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluopintoihin ovat paikallisesti rakennettuja, ja avoimen hakuväylän vaatima pistemäärä vaihtelee ammattikorkeakouluitain. (Pilkahduksia 2022.)

Ammatillisella väyläopiskelijalla on toisen asteen tutkinto kesken, joten opintojen eteneminen vaatii ohjausta, urasuunnittelua ja oppilaitosten välistä ristiprosessin koordinoitua (Hyvän ohjauksen kriteerit 2023). Tarvitsemme valtakunnallista koulutuksen järjestäjien suunnittelu- ja kehitystyötä, jotta ammatillinen väylä on tasa-arvoinen ja kestävä valintatapa korkeasteelle ja uskottava osaamisen hankintamuoto.

SARI IINATTINIEMI
FT, kehittäjäopinto-ohjaaja
Turun ammatti-instituutti
Turun kaupunki

ANNINA LAAKSONEN
KM, hankepäällikkö ja
ammatillisen koulutuksen
kehittämisen salkkupäällikkö
kehittämispalvelut,
projektitoimisto
Turun kaupunki

KALLE OJANEN
FM, sosiaali- ja terveysalan
koulutuspäällikkö
Turun ammatti-instituutti
Turun kaupunki

LÄHTEET.....

Haltia, N. & Lahtomaa, M. (2019). Toinen reitti yliopistoon: Millaisia polkuja aikuisille? *Aikuiskasvatus*, 39(3), 229–237. <https://doi.org/10.33336/aik.85714>

Hyvän ohjauksen kriteerit (2023). Opetushallitus. <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/hyvan-ohjauksen-kriteerit-0>

Joutsen, H., Kuivalainen, T., Haltia, N., Lahtomaa, M., Patja, P., Krapu, J., Ellfolk, A.-K., Kekäläinen, U., Savela, P. & Vuori, S. (2020). *Marginaalista vakiintuneeksi valintatavaksi. Ideoita avoimen väylän kehittämiseen*. Jyväskylän yliopiston avoimen yliopiston verkkojulkaisu 10, 28–29. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8423-6>

Nopsa (2019). *Nopsa. Nopea ammatillinen väylä työelämään*. Toinen painos. Hämeen ammattikorkeakoulu. https://www.hamk.fi/wp-content/uploads/2019/10/Nopsa_opas_laajennettu_2019.pdf

Oikeus osata -ohjelma (2020). Opetus- ja kulttuuriministeriö. <https://okm.fi/oikeusosata#1>

Pilkahduksia (2022). <https://www.koulutustakuu.fi/pilkahduksia/yhteenveto-vaylaopinnot-ammattillisesta-koulutuksesta-ammattikorkeakouluun-kehittamisiltapaiva/>

Valtioneuvosto (2023). *Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Valtioneuvoston julkaisu 58, 89–90. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-763-8>